

Development of the Traditional Aharab Neighborhood in Tabriz with a TND Approach for Contemporary Adaptation and Preservation of Local Identity

Original Article

Bahram Mohammadian¹, Rahmat Mohammadzadeh^{2*}

1- Department of Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

2- Professor, Architectural Engineering Department, Faculty of Civil Engineering, University of Tabriz, Tabriz, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2024-11-12

Revised: 2025-01-29

Accepted: 2025-01-29

Keywords

Modernization

Native Identity

Tabriz City

Traditional Neighborhood Development

ABSTRACT

Introduction

Tabriz, as one of Iran's historical cities, has many traditional neighborhoods whose native architecture and social spaces are well-aligned with the region's culture and climate. However, in recent decades, rapid urbanization and increased new construction have led to challenges for some of these neighborhoods, including Ahrab neighborhood. Issues such as the destruction of historical fabric, inappropriate land-use changes, and reduced social interactions in public spaces are among the threats to these neighborhoods. Over time, these challenges have resulted in the loss of the neighborhood's identity and a decline in residents' quality of life. The use of the TND approach can serve as an effective solution for revitalizing and modernizing traditional neighborhoods like Ahrab. This approach, with a focus on public space design, preserving native architecture, and developing pedestrian-friendly pathways, creates the possibility of establishing sustainable and human-centered spaces. TND not only aids in the revitalization of traditional spaces but can also strengthen social relations and rebuild the cultural identity of historical neighborhoods in Tabriz. The importance of this issue lies in the fact that the Ahrab neighborhood, as part of Tabriz's cultural and architectural heritage, serves as an example of local social interactions and native architecture. Preserving and revitalizing this neighborhood through the TND approach can enhance cultural identity, increase social interactions, and improve urban environmental quality. Additionally, this approach can serve as a model for other traditional neighborhoods in Tabriz and even in other Iranian cities, leveraging successful traditional patterns for sustainable urban development. Modernizing traditional neighborhoods while preserving native principles not only improves citizens' quality of life but also prevents the destruction and loss of the historical and cultural identity of these neighborhoods.

Materials and Methods

In this research, the Exploratory Factor Analysis (EFA) method was used to identify and analyze the hidden factors influencing the development of traditional neighborhoods with the TND approach. The goal of the research was to explore the relationships between variables and identify factors that contribute to the improvement and modernization of neighborhoods. The statistical population included the residents of the Ahrab neighborhood, with a population of 18,163 people, and the sample size was determined to be 377 individuals based on the Cochran formula. Data collection was done through standardized questionnaires and Likert scales, and stratified random sampling

* Corresponding author: rahmat@tabrizu.ac.ir

was used. The collected data were analyzed using SPSS software, and a correlation matrix was used to identify latent patterns. Then, Principal Component Analysis (PCA) was applied, with criteria such as Kaiser's criterion and the Scree Plot, to determine the optimal number of factors. For a better interpretation of the factors, Varimax or Oblimin rotations were applied, and factors with factor loadings greater than 0.4 were selected and interpreted as main factors. The validity of the tools was confirmed through content and face validity, and reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient. The results of the analysis were presented in tables and charts that display factor loadings for each indicator. The identified factors were named based on the related indices, such as quality of life, cultural identity, and social security. This analysis helped the researcher identify effective patterns for neighborhood development and propose improvements for modernization. This method aids in designing optimal strategies for planning and developing traditional neighborhoods.

Findings

In the area of infrastructure quality, the factor preservation of cultural and historical identity with a factor loading of 0.76 and the factor improvement of infrastructure with a loading of 0.70 indicate that focusing on infrastructure development while preserving cultural elements can contribute to the sustainability of this neighborhood. Attention to these indices in modern designs creates an opportunity to strengthen the historical identity of Ahrab. In terms of satisfaction with services, the factors of sustainable development and environmental compatibility and flexibility in design, with factor loadings of 0.70 and 0.65, respectively, show that residents' satisfaction is dependent on the use of environmentally friendly services and flexible spaces. These findings suggest that in the modernization process, providing efficient services and environmental sustainability should be prioritized. Regarding security, high factor loadings for the indices of development of public spaces (0.72) and pedestrianism and easy access (0.75) highlight the importance of designing safe and accessible public spaces. These features, combined with the TND

approach, can increase security and reduce feelings of isolation among residents. For social interactions, the correlation coefficients of the indices of pedestrianism and easy access (0.78) and development of public spaces (0.73) suggest that access to public spaces can enhance social interactions. This indicates that in the modernization of Ahrab, attention to pedestrian pathways and public spaces helps enhance local participation and social interactions. In terms of residents' welfare, the factors flexibility in design (0.70) and mixed land use (0.69) suggest that designing multi-functional and flexible spaces increases residents' welfare and satisfaction. The combination of different land uses, such as residential, commercial, and recreational, provides easier access to services and reduces the need for long trips. Overall, the findings show that using the TND approach, with a focus on these five key factors, not only preserves the native identity of the Ahrab neighborhood but also provides the necessary grounds for modernization and improving the quality of life for its residents.

Conclusion

Ahrab's traditional neighborhood in Tabriz, as one of the most valuable historical fabrics, requires specific planning for modernization while preserving its native identity. In this regard, the Traditional Neighborhood Development (TND) approach, emphasizing the reinforcement of local features, creating social spaces, and meeting the daily needs of residents, can play an effective role in improving the quality of life and ensuring the cultural and social sustainability of this neighborhood. Based on the statistical analysis conducted, key development factors include optimal infrastructure, sustainable services, security, social interactions, and residents' welfare, which can serve as a solid foundation for sustainable development aligned with the modernization of Ahrab. Overall, the findings suggest that using the TND approach, with a focus on these five key factors, not only preserves the native identity of the Ahrab neighborhood but also provides the necessary grounds for modernization and improving the quality of life for its residents.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Mohammadian B. Mohammadzadeh R. Development of the Traditional Aharab Neighborhood in Tabriz with a TND Approach for Contemporary Adaptation and Preservation of Local Identity. Urban Economics and Planning Vol 5(4):228-243. [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2025.488382.1553

توسعه محله سنتی اهراب تبریز با رویکرد (TND) برای معاصر سازی و حفظ هویت بومی

مقاله پژوهشی

بهرام محمدیان؛ رحمت محمدزاده*

۱- گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
۲- استاد گروه مهندسی معماری، دانشکده عمران، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده

مقدمه

شهر تبریز، به عنوان یکی از شهرهای تاریخی ایران، دارای محله‌های سنتی متعددی است که معماری بومی و فضاهای اجتماعی آن‌ها به خوبی با فرهنگ و اقلیم منطقه هماهنگ شده است. با این حال، در دهه‌های اخیر و با توسعه سریع شهرنشینی و افزایش ساخت‌وسازهای جدید، برخی از این محله‌ها از جمله محله اهراب با چالش‌هایی مواجه شده‌اند. تخریب بافت‌های تاریخی، تغییر کاربری‌های نامناسب، و کاهش تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی از جمله مشکلاتی است که این محله‌ها را تهدید می‌کند. این چالش‌ها به مرور زمان به از دست رفتن هویت محله‌ها و کاهش کیفیت زندگی ساکنان منجر شده است.

استفاده از رویکرد (TND) می‌تواند به عنوان راهکاری مؤثر برای بازآفرینی و معاصر سازی محله‌های سنتی مانند اهراب عمل کند. این رویکرد با تأکید بر طراحی فضاهای عمومی، حفظ معماری بومی، و توسعه مسیرهای پیاده‌مدار، امکان ایجاد فضاهای پایدار و انسان‌محور را فراهم می‌کند. TND نه تنها به بازآفرینی فضاهای سنتی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به تقویت روابط اجتماعی و بازسازی هویت فرهنگی محله‌های تاریخی تبریز نیز منجر شود. اهمیت موضوع از آن جهت است که محله اهراب به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و معماری تبریز، نمونه‌ای از تعاملات اجتماعی و معماری بومی منطقه است. حفظ و بازآفرینی این محله با رویکرد TND می‌تواند به تقویت هویت فرهنگی، افزایش تعاملات اجتماعی، و بهبود کیفیت محیط زیست شهری منجر شود. همچنین، این رویکرد می‌تواند به عنوان مدلی برای سایر محله‌های سنتی تبریز و حتی شهرهای دیگر ایران مورد استفاده قرار گیرد، تا از الگوهای موفق سنتی در راستای توسعه پایدار شهری بهره گرفته شود. معاصر سازی محله‌های سنتی با حفظ اصول بومی نه تنها به بهبود کیفیت زندگی شهروندان کمک می‌کند، بلکه از تخریب و از دست رفتن هویت تاریخی و فرهنگی این محله‌ها جلوگیری می‌کند.

مواد و روش‌ها

در این تحقیق، از روش تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) برای شناسایی و تحلیل عوامل پنهان تأثیرگذار بر توسعه محله‌های سنتی با رویکرد TND استفاده شد. هدف تحقیق، کشف روابط بین متغیرها و شناسایی عواملی است که به بهبود و معاصر سازی محله‌ها کمک می‌کنند. جامعه آماری شامل ساکنان محله اهراب با جمعیت ۱۸۱۶۳ نفر بود و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۷ نفر به دست آمد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های استاندارد و مقیاس‌های لیکرت استفاده شد و نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده با نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند و برای شناسایی الگوهای پنهان از ماتریس همبستگی استفاده شد. سپس، با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA) و معیارهایی مانند کایزر و نمودار Scree Plot، تعداد عوامل پنهان مشخص شد. برای

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰

کلمات کلیدی

توسعه محلات سنتی
شهر تبریز
معاصر سازی
هویت بومی

دسترسی آسان (۰/۷۸) و توسعه فضاهای عمومی (۰/۷۳) نشان می‌دهند دسترسی به فضاهای عمومی می‌تواند به تقویت ارتباطات اجتماعی کمک کند. این موضوع نشان می‌دهد در معاصر سازی محله اهراب، توجه به مسیرهای پیاده‌مدار و فضاهای عمومی به تقویت حس مشارکت اجتماعی و تعاملات محلی کمک می‌کند.

در رفاه ساکنان، شاخص‌های انعطاف‌پذیری در طراحی با بار ۰/۷۰ و اختلاط کاربری‌ها با بار ۰/۶۹ نشان می‌دهد طراحی فضاهای چندمنظوره و انعطاف‌پذیر، رفاه و رضایت ساکنان را افزایش می‌دهد. ترکیب کاربری‌های مختلف، مانند مسکونی، تجاری و تفریحی، دسترسی راحت‌تر به خدمات را فراهم می‌کند و نیاز به سفرهای طولانی را کاهش می‌دهد.

به طور کلی، یافته‌ها نشان می‌دهد استفاده از رویکرد TND با تأکید بر این پنج عامل کلیدی، نه تنها هویت بومی محله اهراب را حفظ می‌کند، بلکه زمینه‌های لازم برای معاصر سازی و بهبود کیفیت زندگی ساکنان را نیز فراهم می‌آورد.

نتیجه‌گیری

محله سنتی اهراب در تبریز به عنوان یکی از بافت‌های تاریخی ارزشمند، نیازمند برنامه‌ریزی‌های خاصی برای معاصر سازی با حفظ هویت بومی خود است. در این راستا، رویکرد توسعه محله‌ای سنتی (TND) با تأکید بر تقویت ویژگی‌های محلی، ایجاد فضاهای اجتماعی و تأمین نیازهای روز ساکنان، می‌تواند نقشی مؤثر در بهبود کیفیت زندگی و پایداری فرهنگی و اجتماعی این محله داشته باشد. با توجه به تحلیل آماری انجام شده، عوامل کلیدی توسعه شامل زیرساخت‌های بهینه، خدمات پایدار، امنیت، تعاملات اجتماعی و رفاه ساکنان هستند که می‌توانند مبنایی قوی برای توسعه پایدار و هم‌راستا با معاصر سازی اهراب فراهم آورند.

به طور کلی، یافته‌ها نشان می‌دهد استفاده از رویکرد TND با تأکید بر این پنج عامل کلیدی، نه تنها هویت بومی محله اهراب را حفظ می‌کند، بلکه زمینه‌های لازم برای معاصر سازی و بهبود کیفیت زندگی ساکنان را نیز فراهم می‌آورد.

تفسیر بهتر عوامل، چرخش‌های واریماکس یا ابلیمین انجام شد و عواملی با بار عاملی بالاتر از ۰/۴ به عنوان عوامل اصلی انتخاب و تفسیر شدند. اعتبار ابزارها با اعتبار صوری و محتوایی تأیید و پایایی با ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد. نتایج تحلیل در قالب جدول‌ها و نمودارها ارائه شده‌اند که بارهای عاملی را نمایش می‌دهند. عوامل شناسایی شده بر اساس شاخص‌های مرتبط نام‌گذاری شدند، مانند کیفیت زندگی، هویت فرهنگی و امنیت اجتماعی. این تحلیل به محقق کمک کرد تا الگوهای مؤثر در توسعه محله‌ها را شناسایی کند و پیشنهادهای بهبودی برای معاصر سازی محله‌ها ارائه دهد. این روش کمک می‌کند تا راهکارهای بهینه برای برنامه‌ریزی و توسعه محله‌های سنتی طراحی شود.

یافته‌ها

در حوزه کیفیت زیرساخت‌ها، شاخص حفظ هویت فرهنگی و تاریخی با بار عاملی ۰/۷۶ و شاخص بهبود زیرساخت‌ها با بار ۰/۷۰ نشان می‌دهد تمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها با حفظ عناصر فرهنگی می‌تواند به پایداری این محله کمک کند. توجه به این شاخص‌ها در طراحی‌های معاصر، زمینه‌ای برای تقویت هویت تاریخی اهراب فراهم می‌کند.

در رضایت از خدمات، شاخص‌های توسعه پایدار و زیست‌محیطی و انعطاف‌پذیری در طراحی به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۷۰ و ۰/۶۵ نشان می‌دهند رضایت ساکنان به استفاده از خدمات سازگار با محیط زیست و فضاهای منعطف وابسته است. این یافته‌ها به برنامه‌ریزان نشان می‌دهد برای معاصر سازی، ارائه خدمات کارآمد و پایداری زیست‌محیطی باید مد نظر قرار گیرد.

در زمینه امنیت، بارهای عاملی بالای شاخص‌های توسعه فضاهای عمومی (۰/۷۲) و پیاده‌مداری و دسترسی آسان (۰/۷۵) اهمیت طراحی فضاهای عمومی امن و قابل دسترس را برجسته می‌کنند. این ویژگی‌ها در کنار رویکرد TND، به افزایش امنیت و کاهش احساس انزوا در میان ساکنان منجر می‌شود.

برای تعاملات اجتماعی، ضرایب همبستگی شاخص‌های پیاده‌مداری و

مقدمه

سریع‌شهرنشینی و افزایش ساخت‌وسازهای جدید، برخی از این محله‌ها از جمله محله اهراب با چالش‌هایی مواجه شده‌اند. تخریب بافت‌های تاریخی، تغییر کاربری‌های نامناسب، و کاهش تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی از جمله مشکلاتی است که این محله‌ها را تهدید می‌کند. این چالش‌ها به مرور زمان به از دست رفتن هویت محله‌ها و کاهش کیفیت زندگی ساکنان منجر شده است.

استفاده از رویکرد TND می‌تواند به عنوان راهکاری مؤثر برای بازآفرینی و معاصر سازی محله‌های سنتی مانند اهراب عمل کند. این رویکرد با تأکید بر طراحی فضاهای عمومی، حفظ معماری بومی، و توسعه مسیرهای پیاده‌مدار، امکان ایجاد فضاهای پایدار و انسان‌محور را فراهم می‌کند. TND نه تنها به بازآفرینی فضاهای سنتی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به تقویت روابط اجتماعی و بازسازی هویت فرهنگی محله‌های تاریخی تبریز نیز منجر شود. اهمیت موضوع از آن جهت است که محله اهراب به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و معماری تبریز، نمونه‌ای از تعاملات اجتماعی و معماری بومی منطقه است. حفظ و بازآفرینی این محله با رویکرد TND می‌تواند به تقویت هویت فرهنگی، افزایش تعاملات اجتماعی، و بهبود کیفیت محیط زیست شهری منجر شود. همچنین، این رویکرد می‌تواند به عنوان مدلی برای سایر محله‌های سنتی تبریز و حتی شهرهای دیگر ایران مورد استفاده قرار گیرد، تا از الگوهای موفق سنتی در راستای توسعه پایدار شهری بهره گرفته شود. معاصر سازی محله‌های سنتی با حفظ اصول بومی نه تنها به بهبود کیفیت زندگی شهروندان کمک می‌کند، بلکه از تخریب و از دست رفتن هویت تاریخی و فرهنگی این محله‌ها جلوگیری می‌کند.

پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق در حوزه توسعه محله‌های سنتی و رویکرد نئوتردیشنال نشان‌دهنده تلاش‌های گسترده محققان برای ایجاد تعادل میان حفظ ارزش‌های تاریخی و فرهنگی با نیازهای معاصر شهری است. مطالعات پیشین به بررسی مفاهیم محله‌های سنتی در بافت ایرانی - اسلامی و نیز کاربرد مدل TND در ارتقای کیفیت زندگی شهری پرداخته‌اند. این تحقیقات بر نقش مؤلفه‌هایی همچون سرزندگی اجتماعی، تعاملات فرهنگی، حفظ هویت کالبدی، و استفاده ترکیبی از کاربری‌ها تأکید داشته و تلاش کرده‌اند راهکارهایی برای دستیابی به پایداری و معاصر سازی محله‌های شهری ارائه دهند.

جدول ۱. پیشینه تحقیقات

نویسندگان و سال	عنوان	نتیجه‌گیری
Beiki Tafti, Jalili sadr abad, 2022	برنامه‌ریزی راهبردی توسعه محلات شهری	اصول شهرسازی ایرانی - اسلامی و رویکرد توسعه محلات سنتی (TND) در محله فهادان نو یزد نشان می‌دهد تفاوت‌های این دو رویکرد به مقتضیات زمانی بازمی‌گردد، در حالی که همخوانی زیادی بین آن‌ها وجود دارد.
Latfi, & Saremi, 2020	معاصر سازی محلات قدیمی با رویکرد TND	معاصر سازی محلات قدیمی با رویکرد محرک توسعه می‌تواند به حفظ ارزش‌های تاریخی و تبدیل محله به مکانی زیستی هماهنگ با زندگی امروزی منجر شود.
Mikaeili Hache sou & Azar, 2017	ارزیابی تطبیقی سرزندگی محلات سنتی و معاصر	محله‌های سنتی با سرزندگی اجتماعی و کالبدی بالا می‌توانند به پایداری شهری کمک کنند، در حالی که محلات معاصر به دلیل بی‌توجهی به این مؤلفه‌ها، سرزندگی کمتری دارند.
Moazami, & Abdi, 2017	بازنگری حریمیت در محلات سنتی	توجه به اصول حریمیت و هویت محلات سنتی می‌تواند به ارتقای شهرسازی معاصر و بازگرداندن سرزندگی به محله‌های شهری کمک کند.
Sajadzadeh, & Zolfigol, 2016	طراحی شهری در بازآفرینی محلات سنتی	محرک توسعه در محلات سنتی به ابعاد اجتماعی فرهنگی توجه ویژه دارد و این موضوع در تعاملات و اعتماد اجتماعی ساکنان اولویت دارد.
Behzadi & Ziaee, 2024	مدل سازی تأثیر نئوتردیشالیسم بر کیفیت زندگی شهری	محله‌های نئوتردیشنال با تقویت پیاده‌روی، افزایش تراکم، اتصال راه‌های شهری، و استفاده ترکیبی، به بهبود کیفیت زندگی و کاهش آلودگی کمک می‌کنند.

محله‌های سنتی، به عنوان نهادهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در ساختار شهری، نقش بسیار مهمی در حفظ هویت شهری و تقویت روابط اجتماعی ایفا می‌کنند (Basiri et al, 2021). این محله‌ها که بر اساس معماری بومی و با توجه به شرایط اقلیمی و فرهنگی خاص هر منطقه طراحی شده‌اند، نمونه‌هایی از هماهنگی و تعامل میان انسان و محیط در شهرهای تاریخی هستند (Long et al, 2024). معماری بومی در این محله‌ها به گونه‌ای شکل گرفته که با بهره‌گیری از مصالح محلی و طراحی فضاهای عمومی و خصوصی منسجم، بهینه‌سازی مصرف انرژی و ایجاد شرایط زیستی مطلوب برای ساکنان را فراهم می‌کند. این محله‌ها با فضاهای عمومی فعال مانند بازار، مساجد، حیاط‌ها و میدان‌ها، بستری برای تعاملات اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌کنند و باعث تقویت حس تعلق و همبستگی اجتماعی میان ساکنان می‌شوند (Kim & Kang, 2024).

با این حال، افزایش توسعه شهری و روند نوسازی در دهه‌های اخیر، بسیاری از محله‌های سنتی را با چالش‌های بزرگی مواجه کرده است. ساخت‌وسازهای جدید و مدرن که گاه بدون توجه به ویژگی‌های بومی و هویت فرهنگی منطقه انجام می‌شود، به تخریب بافت‌های تاریخی، کاهش کیفیت محیط زیست و تغییر کاربری‌های فضایی منجر شده است (Vijay Panchang, 2019). این تغییرات باعث شده‌اند تا فضاهای عمومی که زمانی کانون تعاملات اجتماعی و فرهنگی بودند، از رونق بیفتند و محله‌های سنتی با کاهش کیفیت زندگی ساکنان مواجه شوند. در نتیجه، هویت محله‌ها و حس تعلق ساکنان به مرور زمان ضعیف‌تر شده و از دست رفته است (Gharehbeiglu et al, 2020).

در این میان، رویکرد TND به عنوان یک چارچوب طراحی شهری نوین، به دنبال ترکیب اصول طراحی سنتی با نیازهای معاصر است. این رویکرد بر ایجاد فضاهای عمومی قابل دسترس، پیاده‌مداری، توسعه مسیرهای سبز و حفظ معماری بومی تأکید دارد. توسعه محلات سنتی با تأکید بر بازآفرینی فضاهای عمومی و پیاده‌مداری، تلاش می‌کند تا محله‌هایی را ایجاد کند که نه تنها به نیازهای معاصر ساکنان پاسخ دهد، بلکه اصول بومی و هویتی را نیز حفظ کند. این روش به‌ویژه در مناطقی که محله‌های تاریخی و سنتی به صورت زنده و پویا وجود دارند، می‌تواند بسیار مؤثر باشد، زیرا به حفظ هویت محلی و ارتقای کیفیت محیط زیستی کمک می‌کند (Mirkatooli, 2015). شهر تبریز، به عنوان یکی از شهرهای تاریخی ایران، دارای محله‌های سنتی متعددی است که معماری بومی و فضاهای اجتماعی آن‌ها به خوبی با فرهنگ و اقلیم منطقه هماهنگ شده است. با این حال، در دهه‌های اخیر و با توسعه

نویسندگان و سال	عنوان	نتیجه‌گیری
Mohammed & Alrobaee, 2024	تحلیل مدل‌های برنامه‌ریزی محله‌ای نئوتردیشنال	تحلیل مدل‌های برنامه‌ریزی محله‌ای نئوتردیشنال نشان می‌دهد این برنامه‌ها می‌توانند به کاهش استفاده از خودرو، افزایش فعالیت‌های پیاده‌محور، و تقویت مشارکت اجتماعی کمک کنند.
Lee, 2023	کارکرد و تأثیر برنامه‌های توسعه محله پس از تصویب	برنامه‌های توسعه محله‌ای حتی پس از تصویب، از طریق مشارکت جامعه و تعامل با محیط‌های بیرونی، به حفظ هویت سنتی و مدیریت تغییرات کمک می‌کنند.
Erdogan et al, 2019	رضایت از مسکن در محله‌ای سنتی در ازمیت، ترکیه	با تمرکز بر رضایت از مسکن در محله‌ای سنتی در ازمیت، ترکیه، محدودیت‌هایی دارد که شامل تمرکز بر یک منطقه خاص است و تعمیم‌پذیری نتایج به سایر مناطق و محله‌ها را کاهش می‌دهد. نمونه‌گیری کوچک در این تحقیق ممکن است دقت تحلیل مدل معادلات ساختاری را محدود کرده باشد. همچنین، جنبه‌های جزئی‌تر محیط فیزیکی، مانند طراحی معماری یا زیرساخت‌های خاص محله، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این تحقیق به صورت مقطعی انجام شده و تغییرات رضایت طی زمان یا در شرایط اجتماعی و اقتصادی متفاوت بررسی نشده است. علاوه بر این، ارتباطات بین محله سنتی و مناطق کلان‌شهری و تأثیر آن‌ها بر رضایت مسکونی در این پژوهش به طور جامع تحلیل نشده است. این محدودیت‌ها می‌توانند مبنایی برای تحقیقات جامع‌تر آینده باشند.

تنها به بازآفرینی محله‌ها، بلکه به حفظ هویت فرهنگی و تاریخی آن‌ها می‌پردازد. با این حال، انتقادهایی به این فرایند وارد شده است. برخی پژوهشگران معاصر سازی را بیشتر به تخریب ساختارهای بومی و جایگزینی آن‌ها با امکانات مدرن محدود می‌دانند که به از بین رفتن هویت فرهنگی منجر می‌شود (Przybysz et al, 2024).

به عنوان مثال، اجرای توسعه زیرساختی بدون توجه به اصول معماری بومی و اقلیمی می‌تواند به تخریب انسجام اجتماعی محله و کاهش کیفیت زندگی منجر شود. بنابراین، معاصر سازی باید بر بازآفرینی ساختارهای موجود تمرکز داشته باشد و از تخریب بافت تاریخی اجتناب کند (Banai, 2024).

اهمیت و چالش‌های معاصر سازی محله‌های سنتی

محله‌های سنتی به دلیل میراث فرهنگی و اجتماعی خود، نقش اساسی در تقویت شبکه‌های اجتماعی و ایجاد حس تعلق دارند. معاصر سازی این محله‌ها باید با دقت انجام شود تا تعادل میان حفظ هویت و پاسخ‌گویی به نیازهای مدرن برقرار شود. به طور مثال، بازآفرینی فضاهای عمومی، ایجاد مسیرهای پیاده‌مدار، و تقویت فضاهای سبز، می‌تواند به بهبود شرایط زیستی و افزایش تعاملات اجتماعی کمک کند (Hatami Khanghahi et al, 2020).

با این حال، انتقادهایی درباره محدودیت‌های این رویکرد وجود دارد. به عنوان مثال، در برخی پروژه‌ها، رویکرد معاصر سازی تنها به بهبود ظاهری فضاها محدود شده و نتوانسته است کیفیت زندگی ساکنان را به طور پایدار ارتقا دهد (Hosseini & Abdollahzadeh Taraf, 2024).

رویکرد توسعه محلات سنتی و پایداری زیست‌محیطی

رویکرد توسعه محلات سنتی با تأکید بر طراحی‌های پیاده‌مدار و فضاهای عمومی قابل دسترس، راهکاری نوین برای تلفیق عناصر سنتی و مدرن ارائه می‌دهد. اصول این رویکرد شامل ایجاد مسیرهای پیاده‌روی، حفظ معماری بومی، و استفاده از فضاهای سبز است (Lang & Nelson, 2020).

هرچند این رویکرد بر تقویت تعاملات اجتماعی و بهبود کیفیت زیستی تأکید دارد، اما ممکن است در اجرای آن، به دلیل هزینه‌های بالا و کمبود منابع، چالش‌هایی ایجاد شود. به همین دلیل، برخی محققان پیشنهاد داده‌اند که اجرای این رویکرد باید با مشارکت جوامع محلی و استفاده از فناوری‌های پایدار انجام شود (Cysek-Pawlak et al, 2019).

یکی از قوت‌های محله‌های سنتی، تطابق آن‌ها با شرایط اقلیمی و استفاده بهینه از منابع طبیعی است. طراحی این محله‌ها معمولاً با هدف کاهش مصرف آب و انرژی انجام شده است. با این حال، در فرایند بازآفرینی، توجه به پایداری زیست‌محیطی باید اولویت بیشتری پیدا کند. به عنوان مثال، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های نوین می‌تواند به بهبود شرایط زیستی و کاهش اثرات زیست‌محیطی منجر شود (Xing et al, 2022).

پیشینه تحقیقات نشان می‌دهد محله‌های سنتی و رویکرد نئوتردیشنال نقش مهمی در برنامه‌ریزی شهری و دستیابی به پایداری دارند. در مطالعات فارسی، تأکید بر اصول شهرسازی ایرانی - اسلامی و انطباق آن با رویکردهای مدرن دیده می‌شود. این پژوهش‌ها نشان داده‌اند محله‌های سنتی با حفظ هویت تاریخی، تعاملات اجتماعی را تقویت می‌کنند و امکان انطباق با نیازهای معاصر را دارند. در مطالعات لاتین نیز به مفاهیمی مانند کاهش وابستگی به خودرو، تقویت پیاده‌روی و استفاده ترکیبی از فضاها پرداخته شده است که همگی در راستای ارتقای کیفیت زندگی شهری قرار دارند. تحقیقات پیشین بیانگر آن است که رویکرد TND و اصول محله‌های سنتی از نظر سرزندگی اجتماعی و پایداری محیطی همخوانی‌های بسیاری دارند. این دو رویکرد با وجود تفاوت‌های زمانی و فرهنگی، در دستیابی به اهدافی همچون تعاملات اجتماعی، کاهش آلودگی و ایجاد فضاهای زیستی پایدار، همسو عمل می‌کنند. علاوه بر این، چالش‌های معاصر سازی محلات سنتی و حفظ ارزش‌های تاریخی آن‌ها نیز در این تحقیقات مورد توجه بوده است. تحقیق حاضر با هدف ترکیب اصول شهرسازی ایرانی - اسلامی و توسعه محلات نئوتردیشنال، تلاش دارد چارچوبی جامع برای معاصر سازی محله‌های سنتی ارائه دهد که به حفظ هویت بومی و انطباق با نیازهای زندگی مدرن کمک کند. این پژوهش بر کاربرد مدل TND در بافت‌های بومی ایران تمرکز دارد و با ارائه راهکارهای عملی برای معاصر سازی محله‌ها، به ابعاد مختلف کالبدی، اجتماعی و فرهنگی توسعه محله‌ها می‌پردازد. این تحقیق با رویکردی نوآورانه، بر هم‌افزایی میان سنت و مدرنیته تأکید می‌کند و راهکارهایی عملیاتی برای بازآفرینی شهری ارائه می‌دهد که علاوه بر پاسخ‌گویی به نیازهای معاصر، ارزش‌های بومی و تاریخی را حفظ می‌کند.

مبانی نظری تحقیق

محله‌های سنتی و معاصر سازی آن‌ها

محله‌های سنتی به عنوان واحدهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، نقشی حیاتی در حفظ هویت شهری و تقویت تعاملات اجتماعی ایفا می‌کنند. این محله‌ها معمولاً بر اساس اصول معماری بومی و هماهنگ با شرایط اقلیمی و فرهنگی منطقه شکل گرفته‌اند. طراحی فضاهای عمومی فعال مانند بازارها، مساجد، میدان‌ها و حیاط‌های مرکزی در این محله‌ها، امکان تعاملات اجتماعی گسترده را فراهم کرده است (Fouladi & Salaripour, 2021).

هرچند این ساختارها از نظر اجتماعی و فرهنگی کارآمد بوده‌اند، اما انتقادهای متعددی درباره کمبود امکانات مدرن و زیرساخت‌های مناسب در این محله‌ها وجود دارد. در این زمینه، برخی محققان معتقدند که معماری بومی با وجود مزایایی همچون کاهش مصرف انرژی و تقویت حس هویت، نیاز به بازنگری برای پاسخ‌گویی به نیازهای معاصر دارد (Kwon, 2015).

معاصر سازی این محله‌ها، فرایندی است که تلاش می‌کند با حفظ ویژگی‌های تاریخی و فرهنگی، نیازهای مدرن را برآورده سازد. این رویکرد نه

فضاهای عمومی و نقش آن‌ها در معاصر سازی محله‌های سنتی

تطبيق معماری بومی با اصول TND می‌تواند راهکاری مؤثر برای حفظ هویت محله‌های سنتی و بهبود کیفیت زیستی باشد. استفاده از عناصر سنتی مانند مصالح محلی در کنار تکنیک‌های مدرن نظیر پیاده‌مداری و تهویه طبیعی، می‌تواند به توسعه پایدار محله‌ها منجر شود (Cysek-Pawlak et al, 2019). با این حال، چالش‌هایی مانند هزینه بالا و مقاومت اجتماعی ممکن است مانع اجرای این رویکرد شود. بنابراین، نیاز است که برنامه‌ریزان شهری با همکاری جوامع محلی، فرایندهای بازآفرینی را با هدف رفع این چالش‌ها طراحی کنند.

فضاهای عمومی در محله‌های سنتی، بستری برای تعاملات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی فراهم می‌کنند. این فضاها شامل بازارها، مساجد، و میدان‌ها هستند که نقش محوری در ایجاد حس تعلق و هویت محلی دارند (Sajadzadeh & Zolfigol, 2017).

در فرایند معاصر سازی، بازطراحی این فضاها باید به گونه‌ای باشد که ضمن حفظ هویت تاریخی، نیازهای معاصر را برآورده کند. با این حال، برخی از پروژه‌های معاصر سازی به جای تقویت این فضاها، آن‌ها را به سمت طراحی‌های صرفاً تجاری سوق داده‌اند که تعاملات اجتماعی را محدود کرده است.

جدول ۲. اصول حاکم بر توسعه محله‌های سنتی به همراه شاخص‌ها. (Beiki Tafti H, Jalili sadr abad, 2022, Thompson-Fawcett & Tait 2020, (Behzadi & Ziaee, 2024, Mohammed & Alrobaee, 2024, Latifi, A. & Saremi, 2020, Moazami, & Abdi, 2017, Lee, 2023, Erdogan, 2019

توضیحات	شاخص‌ها	اصل
حفظ هویت فرهنگی محله‌ها باعث تقویت حس تعلق، افتخار به محله و رضایت ساکنان از محیط زندگی‌شان می‌شود. همچنین، این امر امنیت روانی و اجتماعی را تقویت کرده و به شکل‌گیری محیطی پایدار و با کیفیت کمک می‌کند.	- استفاده از مصالح بومی و سنتی در ساختوسازها - حفظ و بازآفرینی ساختمان‌ها و فضاهای تاریخی - بازطراحی فضاهای عمومی با الهام از الگوهای سنتی - استفاده از عناصر معماری بومی	حفظ هویت فرهنگی و تاریخی
اجرای اصول پایدار در طراحی محله‌ها، به بهبود کیفیت محیط زیست و کاهش آلودگی‌ها کمک می‌کند. این امر به رضایت ساکنان از خدمات شهری و اطمینان از امنیت محیط زیست و بهبود شرایط زندگی منجر می‌شود.	- بهینه‌سازی مصرف انرژی - استفاده از سیستم‌های آبیاری سنتی - بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر - حفظ و ایجاد فضاهای سبز	توسعه پایدار و زیست‌محیطی
توسعه و بازطراحی فضاهای عمومی به تقویت تعاملات اجتماعی، افزایش حس تعلق و ارتقای امنیت اجتماعی کمک می‌کند. همچنین، بهبود این فضاها باعث افزایش کیفیت محیط زندگی و رضایت ساکنان از خدمات و تسهیلات شهری می‌شود.	- بازطراحی و تقویت فضاهای عمومی مانند میدان‌ها، بازارها و مساجد - ایجاد مسیرهای پیاده‌مدار - طراحی فضاهای باز و سبز - ایجاد فضاهای چندمنظوره	توسعه فضاهای عمومی
طراحی مسیرهای پیاده‌مدار و دسترسی آسان به خدمات شهری، حس امنیت ساکنان را تقویت کرده و راحتی استفاده از امکانات شهری را افزایش می‌دهد. این امر به بهبود کیفیت خدمات شهری و افزایش رضایت ساکنان منجر می‌شود.	- طراحی شبکه‌های پیاده‌روی متصل به فضاهای عمومی - ایجاد مسیرهای ایمن برای پیاده‌روها و دوچرخه‌سواری - دسترسی آسان به خدمات ضروری - ایجاد مسیرهای کم‌ترافیک	پیاده‌مداری و دسترسی آسان
انعطاف‌پذیری در طراحی و توسعه فضاها امکان پاسخ‌گویی به نیازهای متغیر ساکنان را فراهم می‌آورد، که به افزایش حس امنیت، کیفیت خدمات و رضایت ساکنان از محیط و امکانات محله منجر می‌شود.	- طراحی فضاهای قابل تغییر - ایجاد فضاهای چندمنظوره - بهره‌گیری از اصول طراحی مدولار - حفظ فضاهای باز برای تغییر کاربری‌های مختلف	انعطاف‌پذیری در طراحی
ارتقا و بهبود زیرساخت‌ها مانند شبکه‌های آب، برق و حمل‌ونقل عمومی به بهبود کیفیت زندگی و افزایش رضایت ساکنان از خدمات شهری کمک می‌کند. همچنین، این زیرساخت‌ها حس امنیت و اطمینان از دسترسی به خدمات را تقویت می‌کنند.	- توسعه و بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی - ایجاد امکانات بهداشتی و رفاهی - به‌روزرسانی شبکه‌های برق و آب - بهبود زیرساخت‌های دیجیتال	بهبود زیرساخت‌ها
فشرده‌سازی فضاها باعث کاهش فاصله‌ها و بهبود دسترسی ساکنان به خدمات و تسهیلات شهری می‌شود، که به تقویت حس امنیت و افزایش راحتی و رضایت ساکنان از محیط زندگی‌شان کمک می‌کند.	- افزایش تراکم ساختمان‌ها - ایجاد فضاهای عمومی و مسکونی نزدیک به هم - کاهش فاصله بین کاربری‌های مختلف - طراحی ساختمان‌های چندطبقه	فشرده‌سازی
ترکیب کاربری‌های مختلف در محله‌ها به افزایش پویایی، امنیت و فعالیت‌های اجتماعی منجر می‌شود. همچنین، این امر کیفیت خدمات شهری را بهبود می‌بخشد و رضایت ساکنان از دسترسی آسان به خدمات و امکانات را افزایش می‌دهد.	- ترکیب کاربری‌های مسکونی، تجاری، اداری و تفریحی - ایجاد فضاهای چندمنظوره - ادغام خدمات ضروری در داخل محله - طراحی ساختمان‌های چندکاربردی	اختلاط کاربری‌ها

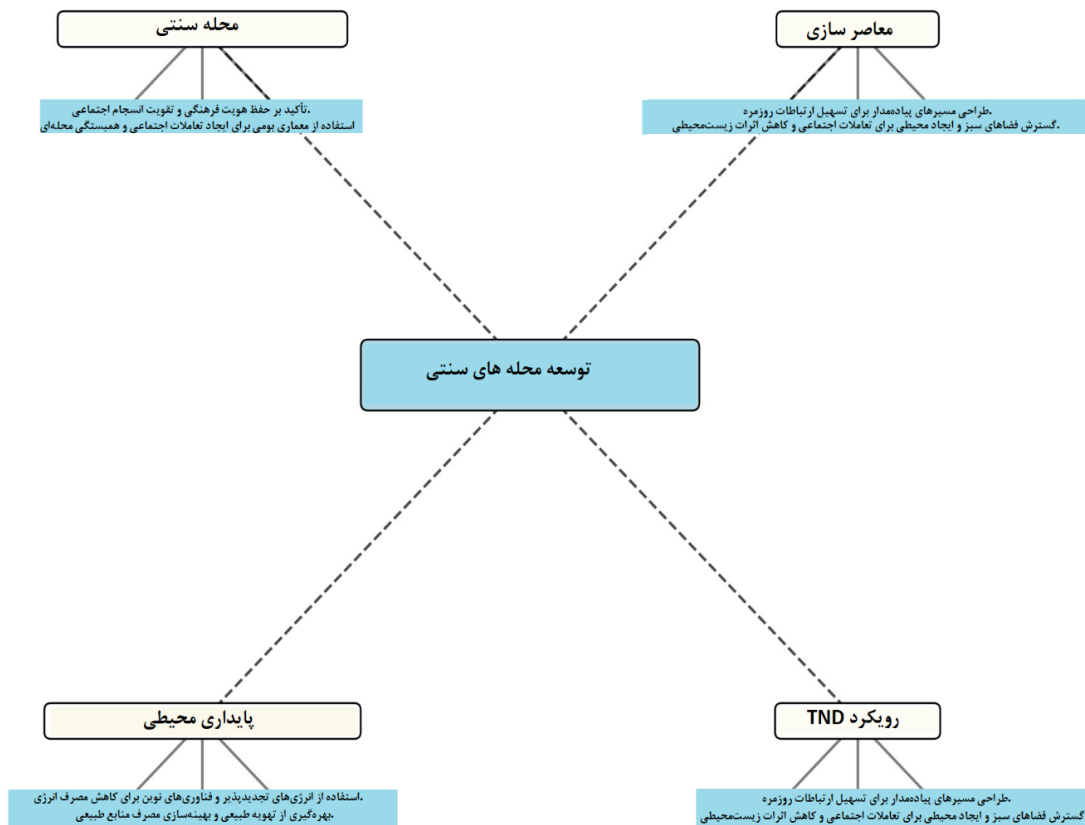
در ادامه با توجه به بحث‌های مبانی نظری چارچوب نظری تحقیق به همراه شکل مدل مفهومی تحقیق آورده شد، چارچوب نظری این تحقیق بر مبنای ترکیب اصول محله‌های سنتی، معاصر سازی، و رویکرد توسعه محلات سنتی

این جدول اصول و شاخص‌های مربوط به هر یک از اصول را به صورت منظم و به همراه توضیحات کامل برای درک بهتر توسعه محله‌های سنتی و چگونگی دستیابی به توسعه پایدار و حفظ هویت فرهنگی ارائه می‌دهد.

مدل مفهومی تحقیق

مدل مفهومی زیر رابطه میان عوامل کلیدی تحقیق را نمایش می دهد:
محلله های سنتی:
 هویت فرهنگی → تعاملات اجتماعی
 معماری بومی → انسجام محله ای
 معاصر سازی:
 بهبود زیرساخت ها → افزایش رضایت ساکنان
 بازآفرینی فضاهای عمومی → تقویت تعاملات اجتماعی
 رویکرد TND:
 مسیرهای پیاده مدار → بهبود کیفیت زندگی
 طراحی فضاهای سبز → کاهش اثرات زیست محیطی
 پایداری زیست محیطی:
 استفاده از انرژی تجدید پذیر → بهینه سازی مصرف منابع
 تهویه طبیعی و کاهش مصرف انرژی → بهبود زیست پذیری

شکل گرفته است. این چارچوب نشان می دهد چگونه می توان اصول معماری بومی و هویت فرهنگی محله های سنتی را با نیازهای زندگی معاصر و پایداری زیست محیطی ترکیب کرد.
 در این چارچوب، عوامل کلیدی شامل:
 - محلله های سنتی: به عنوان پایه ای برای هویت فرهنگی و انسجام اجتماعی.
 - معاصر سازی: فرایندی برای پاسخ گویی به نیازهای مدرن ساکنان.
 - رویکرد TND: اصول طراحی های پیاده مدار، حفظ معماری بومی و تقویت تعاملات اجتماعی.
 - پایداری زیست محیطی: بهینه سازی مصرف منابع طبیعی و استفاده از فناوری های مدرن.
 این عوامل به صورت یکپارچه در چارچوب نظری به هم مرتبط هستند تا اهداف توسعه پایدار، حفظ هویت فرهنگی، و بهبود کیفیت زندگی در محله های سنتی محقق شوند.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

شد تا نظرات ساکنان در مورد جنبه های مختلف فضاهای عمومی، امنیت، کیفیت زندگی و تعاملات اجتماعی ارزیابی شود. نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه ای انجام شد. سپس، داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS تحلیل شدند و ماتریس همبستگی برای شناسایی الگوهای پنهان تشکیل شد. روش تحلیل مؤلفه های اصلی (PCA) برای محاسبه بارهای عاملی به کار رفت و با استفاده از معیارهایی مانند کایزر و نمودار Scree Plot، تعداد عوامل بهینه مشخص شد. به منظور تفسیر بهتر عوامل، چرخش های واریماکس یا ابلیمین اعمال شدند که به تفکیک و ساده سازی عوامل کمک

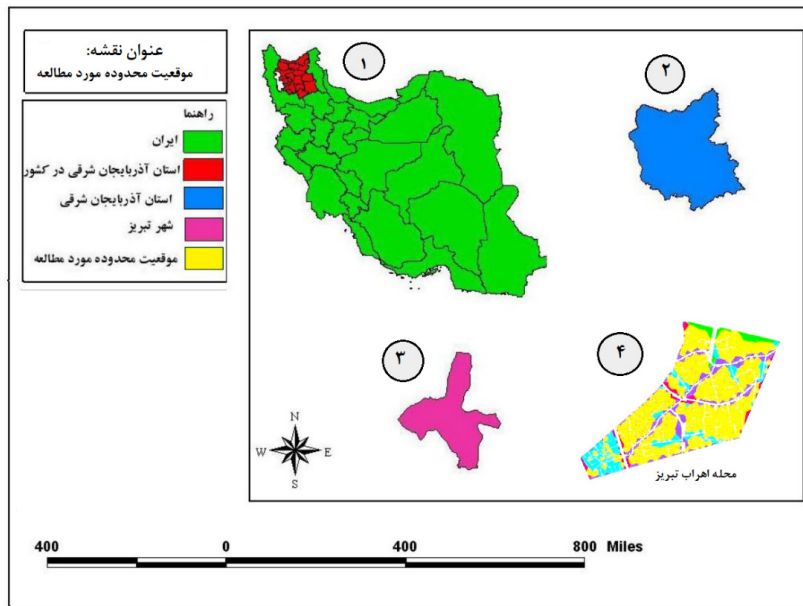
روش تحقیق

در این تحقیق، از روش تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) برای شناسایی و تحلیل عوامل پنهان و ساختارهای زیرین تأثیرگذار بر توسعه محله های سنتی با رویکرد TND استفاده شد. هدف این روش، کشف روابط بین متغیرها و شناسایی عواملی است که به بهبود و معاصر سازی این محله ها کمک می کنند. جامعه آماری تحقیق ساکنان محله اهراب است که حدود ۱۸۱۶۳ که حجم نمونه براساس فرمول کوکران برابر ۳۷۷ نفر به دست آمد. برای جمع آوری داده ها از پرسش نامه های استاندارد و مقیاس های لیکرت استفاده

محدوده مورد مطالعه

محلۀ اهراب از محلات قدیمی و معتبر تبریز در جنوب شهر و در منطقه ۳ شهرداری تبریز واقع شده است که به دلیل نیکنمایی و بزرگواری مردمش شناخته می‌شود. این محله از شمال به ویجویه، میارمیار و قرآغاچ، از شرق به لیلاوا و از جنوب به گازران محدود است. مرکز محله شامل میدان مسجد نجف بیگ (امام خمینی)، نانوائی میانه و سرچشمه است. خیابان خیام این محله را به دو بخش شرقی و غربی تقسیم می‌کند. اهراب دارای هشت مسجد معروف است که از آن‌ها می‌توان به مسجد نجف بیگ و مسجد میانه اشاره کرد. آب این محله در گذشته از قنات‌های خوجا میجان و خامت خان تأمین می‌شد. گورستان‌های قدیمی آن، گجیل و شاووا (شاه‌آباد)، به باغ گلستان و پارک آنا تبدیل شده‌اند. نام اهراب از «اهر» (به معنای درخت زبان گنجشک) و «آب» تشکیل شده و نشان‌دهنده طبیعت سرسبز این محله در گذشته است (Basiri et al, 2021).

کرد. عواملی که بار عاملی بالاتر از ۰/۴ دارند به عنوان عوامل اصلی انتخاب و تفسیر شدند. برای اطمینان از اعتبار و پایایی ابزارها، از اعتبار صوری و محتوایی با تأیید کارشناسان استفاده شد و پایایی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. نتایج تحلیل به صورت جدول‌ها و نمودارهایی ارائه شدند که بارهای عاملی را برای هر شاخص نمایش می‌دهند. این عوامل شناسایی شده بر اساس شاخص‌های مرتبط نام‌گذاری شدند؛ برای مثال، عواملی مانند کیفیت زندگی، هویت فرهنگی، و امنیت اجتماعی. تفسیر این عوامل به محقق کمک کرد تا الگوهای مؤثر در توسعه محله‌ها را شناسایی کند و پیشنهادهایی برای بهبود و معاصرسازی ارائه دهد. روش EFA امکان دسته‌بندی شاخص‌ها و کشف روابط پنهان را فراهم کرد و با استفاده از نرم‌افزارهای آماری پیشرفته، دقت و عمق تحلیل افزایش یافت. این روش کمک می‌کند تا راهکارهای مناسب و بهینه برای برنامه‌ریزی و توسعه محله‌های سنتی را طراحی کند. روایی و پایایی داده‌های تحقیق به صورت جدول ۳ آورده شده که در ادامه توضیحاتش آورده شده است. جدول تحلیل پایایی و روایی ۸ اصل با اعداد فارسی و تحلیل شهرسازانه به صورت تایپ شده آماده شده است.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی شهر تبریز و محلۀ اهراب

جزء، یا تبدیل باکس - کاکس استفاده کرد. این تبدیل‌ها کمک می‌کنند تا داده‌هایی که دارای توزیع غیر نرمال هستند، به توزیع نرمال نزدیک‌تر شوند. در اینجا روش تبدیل لگاریتمی برای اصولی که نرمال نبودند به کار رفته است.

یافته‌های تحقیق

آمار توصیفی تحقیق

در اینجا برای نرمال‌سازی داده‌ها، می‌توان از روش‌هایی مثل تبدیل لگاریتمی،

جدول ۳. آزمون نرمال بودن و غیر نرمال بودن داده‌ها با شاپیرو-ویلک

اصول	آماره شاپیرو-ویلک پس از نرمال‌سازی	سطح معناداری (p-value) پس از نرمال‌سازی	نتیجه آزمون
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۰.۹۴	۰.۰۵۱	نرمال
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۹۵	۰.۰۶۲	نرمال
توسعه فضاهای عمومی	۰.۹۳	۰.۰۷۳	نرمال
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۹۶	۰.۰۵۹	نرمال

اصول	آماره شاپیرو-ویلک پس از نرمال سازی	سطح معناداری (p-value) پس از نرمال سازی	نتیجه آزمون
انعطاف پذیری در طراحی	۰.۹۵	۰.۰۶۵	نرمال
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۹۴	۰.۰۵۶	نرمال
فشرده سازی	۰.۹۶	۰.۰۸۰	نرمال
اختلاط کاربری‌ها	۰.۹۵	۰.۰۵۵	نرمال

با نرمال سازی داده‌ها، تمامی اصول توانستند به سطح معناداری قابل قبول دست پیدا کنند که نشان دهنده توزیع تقریباً یکنواخت تر در داده‌های تحلیل شده است. این نتایج برای شهرسازان، به ویژه در مرحله سیاست گذاری و تصمیم گیری، اهمیت دارد، چرا که اصولی مانند توسعه پایدار و زیست محیطی

جدول ۴. آمار توصیفی داده‌های تحقیق

اصول	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۴.۲۵	۴.۵	۰.۷۸	۳.۰	۵.۰
توسعه پایدار و زیست محیطی	۴.۱۰	۴.۰	۰.۸۲	۲.۸	۵.۰
توسعه فضاهای عمومی	۴.۳۵	۴.۳	۰.۷۲	۳.۲	۵.۰
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۴.۰۵	۴.۰	۰.۸۵	۲.۹	۵.۰
انعطاف پذیری در طراحی	۴.۳۰	۴.۴	۰.۷۶	۳.۱	۵.۰
بهبود زیرساخت‌ها	۴.۱۵	۴.۱	۰.۸۰	۳.۰	۵.۰
فشرده سازی	۴.۲۸	۴.۲	۰.۷۴	۳.۳	۵.۰
اختلاط کاربری‌ها	۴.۳۸	۴.۳	۰.۷۰	۳.۴	۵.۰

امکان سازگاری بیشتر با تغییرات را می‌دهد. بهبود زیرساخت‌ها: میانگین ۴/۱۵ و انحراف معیار ۰/۸۰ با پراکندگی بین ۳/۰ تا ۵/۰، نشان دهنده اهمیت زیرساخت‌ها است، ولی تفاوت‌هایی نیز وجود دارد که ممکن است نیاز به بهبودهای بیشتری داشته باشد. فشرده سازی: میانگین ۴/۲۸ و انحراف معیار ۰/۷۴ بیانگر تمایل به ساختارهای متراکم و کاهش فاصله بین کاربری‌هاست. این دیدگاه می‌تواند از پراکندگی شهری جلوگیری کند. اختلاط کاربری‌ها: این اصل با میانگین ۴/۳۸ و انحراف معیار ۰/۷۰ بیشترین میانگین را در بین اصول دارد. ساکنان تمایل به فضاهای چندمنظوره دارند که امکان دسترسی به خدمات مختلف در نزدیکی را فراهم می‌کند. این آمار نشان می‌دهد اصول مرتبط با توسعه محله‌های سنتی (به خصوص محله اهراب) بر اساس نظر ساکنان ارزشمند است و نمرات بالایی دارند. اصولی مانند اختلاط کاربری‌ها و توسعه فضاهای عمومی در میانگین بالاتری قرار دارند که نشان از نیاز به تمرکز بیشتر بر این اصول برای بهبود کیفیت زندگی شهری دارد. این تحلیل به شهرسازان کمک می‌کند تا در سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها بر اساس اولویت‌های ساکنان اقدامات لازم را انجام دهند.

حفظ هویت فرهنگی و تاریخی: این اصل با میانگین ۴/۲۵ و انحراف معیار ۰/۷۸ نشان دهنده اهمیت بالایی است که ساکنان به حفظ هویت فرهنگی قائل هستند. کمینه این اصل ۳/۰ و بیشینه ۵/۰ بوده که پراکندگی نسبتاً کمی دارد و به پایداری ارزش‌های فرهنگی اشاره دارد. توسعه پایدار و زیست محیطی: میانگین این اصل ۴/۱۰ و انحراف معیار ۰/۸۲ است. با توجه به کمینه ۲/۸ و بیشینه ۵/۰، تفاوت در دیدگاه‌ها درباره موضوعات زیست محیطی مشخص است، که ممکن است نیاز به فرهنگ سازی بیشتری در این زمینه داشته باشد. توسعه فضاهای عمومی: میانگین ۴/۳۵ و انحراف معیار ۰/۷۲، این اصل، نشان دهنده تمرکز ویژه بر اهمیت فضاهای عمومی است. این پراکندگی نشان می‌دهد فضای عمومی برای افزایش کیفیت زندگی شهری نقش مهمی دارد. پیاده‌مداری و دسترسی آسان: این اصل با میانگین ۴/۰۵ و انحراف معیار ۰/۸۵ و کمینه ۲/۹، بیانگر نظرات متفاوتی در این زمینه است. دسترسی و پیاده‌مداری برای برخی از ساکنان مهم‌تر است که نشان از نیاز به بهبود بیشتر دارد. انعطاف پذیری در طراحی: میانگین ۴/۳۰ و انحراف معیار ۰/۷۶ نشان می‌دهد طراحی‌های انعطاف پذیر مورد توجه و مطلوب هستند. این اصل به ساکنان

جدول ۵. پایایی و روایی متغیرهای تحقیق

اصول	ضریب آلفای کرونباخ (پایایی)	روایی صوری (تأیید کارشناسان)	روایی محتوایی (ضریب CVR)
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۰.۸۷	تأییدشده	۰.۹۰
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۸۳	تأییدشده	۰.۸۸
توسعه فضاهای عمومی	۰.۸۵	تأییدشده	۰.۸۹
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۸۲	تأییدشده	۰.۸۷
انعطاف‌پذیری در طراحی	۰.۸۴	تأییدشده	۰.۸۶
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۸۶	تأییدشده	۰.۸۸
فشرده‌سازی	۰.۸۱	تأییدشده	۰.۸۵
اختلاط کاربری‌ها	۰.۸۸	تأییدشده	۰.۹۱

زیرساخت‌ها با ضریب پایایی ۰/۸۶ و روایی محتوایی ۰/۸۸، اهمیت به‌روزرسانی و تقویت زیرساخت‌های حمل‌ونقل، بهداشتی و دیجیتال را برجسته می‌کند. این امر باعث افزایش کیفیت زندگی و بهبود خدمات شهری می‌شود. فشرده‌سازی با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ و ضریب CVR ۰/۸۵ نشان می‌دهد فشرده‌سازی و کاهش فاصله بین کاربری‌های مختلف، راهکاری مؤثر برای ایجاد شهرهای پایدار و کارآمد است. این امر می‌تواند از رشد بی‌رویه و پراکندگی شهری جلوگیری کند. اختلاط کاربری‌ها با ضریب پایایی ۰/۸۸ و ضریب CVR ۰/۹۱، تأکید بر ایجاد محله‌هایی با کاربری‌های ترکیبی دارد. این رویکرد به شهروندان اجازه می‌دهد که در فاصله نزدیک از خدمات متنوع برخوردار شوند و از فضاهای چندمنظوره بهره‌مند شوند.

این تحلیل نشان می‌دهد اصول و شاخص‌های مورد بررسی، دارای پایایی و روایی قابل قبول هستند و می‌توانند به عنوان راهنما برای طراحی و توسعه محله‌های سنتی با رویکرد شهرسازانه به کار گرفته شوند.

یافته‌های استنباطی

ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

در ادامه، جدول همبستگی شاخص‌ها به صورت تایپ‌شده آماده است:

حفظ هویت فرهنگی و تاریخی با ضریب پایایی ۰/۸۷ و روایی محتوایی ۰/۹۰، نشان می‌دهد تلاش برای حفظ و تقویت هویت فرهنگی محله‌ها، مورد تأیید کارشناسان بوده و از دیدگاه ساکنان نیز ارزشمند است. این امر به ایجاد حس تعلق و ارتقای کیفیت زندگی کمک می‌کند. توسعه پایدار و زیست‌محیطی: ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ و ضریب CVR ۰/۸۸ نشان می‌دهد رویکردهای زیست‌محیطی و پایداری در توسعه محله‌های سنتی به‌خوبی مورد توجه قرار گرفته‌اند. این امر اهمیت حفظ محیط زیست و استفاده از منابع پایدار را در فرایند شهرسازی برجسته می‌کند. توسعه فضاهای عمومی با ضریب پایایی ۰/۸۵ و روایی محتوایی ۰/۸۹، بر اهمیت ایجاد و بهبود فضاهای عمومی برای تعاملات اجتماعی تأکید دارد. این فضاها به بهبود کیفیت زندگی شهری و ایجاد محله‌های فعال و پویا کمک می‌کنند. پیاده‌مداری و دسترسی آسان با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ و روایی محتوایی ۰/۸۷، نشان می‌دهد ایجاد مسیرهای پیاده‌مدار و دسترسی آسان به خدمات شهری از اهمیت بالایی برخوردار است. این امر باعث ارتقای تعاملات اجتماعی و سلامت جسمی و روانی شهروندان می‌شود. انعطاف‌پذیری در طراحی با ضریب پایایی ۰/۸۴ و ضریب CVR ۰/۸۶، نشان‌دهنده اهمیت طراحی‌های منعطف و سازگار با تغییرات است. این رویکرد به شهرسازان کمک می‌کند تا محله‌هایی را طراحی کنند که قابلیت انطباق با نیازهای جدید و متغیر را داشته باشند. بهبود

جدول ۶ ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

شاخص‌ها	همبستگی با هویت فرهنگی	همبستگی با زیست‌محیطی	همبستگی با توسعه فضاهای عمومی	همبستگی با پیاده‌مداری	همبستگی با انعطاف‌پذیری	همبستگی با زیرساخت‌ها	همبستگی با فشرده‌سازی	همبستگی با اختلاط کاربری‌ها
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۱	۰.۶۵	۰.۵۷	۰.۴۸	۰.۵۱	۰.۵۰	۰.۴۷	۰.۵۴
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۶۵	۱	۰.۶۰	۰.۵۰	۰.۶۲	۰.۶۵	۰.۵۴	۰.۵۷
توسعه فضاهای عمومی	۰.۵۷	۰.۶۰	۱	۰.۷۵	۰.۵۸	۰.۶۵	۰.۵۳	۰.۶۰
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۴۸	۰.۵۰	۰.۷۵	۱	۰.۶۰	۰.۵۵	۰.۵۰	۰.۵۵
انعطاف‌پذیری در طراحی	۰.۵۱	۰.۶۲	۰.۵۸	۰.۶۰	۱	۰.۶۲	۰.۵۵	۰.۶۰
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۵۰	۰.۶۵	۰.۶۵	۰.۵۵	۰.۶۲	۱	۰.۵۲	۰.۶۲
فشرده‌سازی	۰.۴۷	۰.۵۴	۰.۵۳	۰.۵۰	۰.۵۵	۰.۵۲	۱	۰.۵۸
اختلاط کاربری‌ها	۰.۵۴	۰.۵۷	۰.۶۰	۰.۵۵	۰.۶۰	۰.۶۲	۰.۵۸	۱

این جدول همبستگی به شما کمک می‌کند تا روابط و همبستگی‌های میان شاخص‌های کلیدی را در برنامه‌ریزی شهری بررسی کنید و به تفکیک بیشتری برای تحلیل دست یابید.

تحلیل شهرسازانه ماتریس همبستگی نشان می‌دهد برخی شاخص‌ها در توسعه محله‌های سنتی اهمیت بیشتری دارند و همبستگی قوی‌تری با سایر شاخص‌ها برقرار می‌کنند. این ارتباطات به طراحان شهری امکان می‌دهد که از تعاملات میان شاخص‌ها در جهت بهبود کیفیت زندگی و خدمات در محله‌ها استفاده کنند.

همبستگی بالای ۰/۷۵ بین توسعه فضاهای عمومی و پیاده‌مداری و دسترسی آسان نشان‌دهنده اهمیت بسیار زیاد دسترسی راحت و فضاهای عمومی برای بهبود تعاملات اجتماعی و فضای شهری است. این امر به‌ویژه در محله‌های سنتی می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد حس تعلق و افزایش ارتباطات اجتماعی داشته باشد. فضاهای عمومی قابل دسترس و مسیرهای پیاده‌مدار، به ساکنان امکان می‌دهند که با همسایگان خود ارتباط بیشتری برقرار کنند و از امکانات محلی بیشتر استفاده کنند.

تحلیل اکتشافی برای استخراج و یافتن مؤلفه‌های اصلی توسعه محله سنتی اهراب تبریز

همچنین، انعطاف‌پذیری در طراحی با شاخص رفاه ساکنان ضریب همبستگی ۰/۶۰ را نشان می‌دهد. این همبستگی بیانگر این است که طراحی‌های منعطف و قابل تغییر در محله‌های شهری می‌تواند به بهبود آسایش و رضایت ساکنان کمک کند. فضاهای انعطاف‌پذیر به ساکنان اجازه می‌دهند که به نیازهای در حال تغییر پاسخ دهند و با محیط زندگی خود به راحتی سازگار شوند، که این عامل به افزایش سطح رفاه منجر می‌شود.

این موضوع تأکید دارد که توسعه پایدار نه تنها به حفظ محیط زیست کمک می‌کند، بلکه به تقویت زیرساخت‌ها و ایجاد محله‌های مقاوم‌تر نیز می‌انجامد.

همچنین، اختلاط کاربری‌ها با همبستگی ۰/۶۲ با بهبود زیرساخت‌ها نشان‌دهنده این است که فضاهای چندکاربردی، مانند ترکیب مسکونی، تجاری و اداری، می‌توانند از زیرساخت‌های شهری استفاده بهینه‌تری کنند و با کاهش نیاز به سفرهای طولانی و افزایش دسترسی به خدمات، کیفیت زندگی شهری را بهبود بخشند. اختلاط کاربری‌ها با کاهش فاصله بین محل کار، زندگی و خدمات، تأثیر مثبتی بر کاهش ترافیک و آلودگی نیز دارد.

این یافته‌ها به طراحان شهری کمک می‌کنند تا با در نظر گرفتن این ارتباطات، محله‌هایی متعادل و پایدار طراحی کنند که پاسخ‌گوی نیازهای ساکنان باشند و هم‌زمان با حفظ هویت محله‌های سنتی، کیفیت زندگی و رفاه عمومی را ارتقا دهند.

همچنین، انعطاف‌پذیری در طراحی با شاخص رفاه ساکنان ضریب همبستگی ۰/۶۰ را نشان می‌دهد. این همبستگی بیانگر این است که طراحی‌های منعطف و قابل تغییر در محله‌های شهری می‌تواند به بهبود آسایش و رضایت ساکنان کمک کند. فضاهای انعطاف‌پذیر به ساکنان اجازه می‌دهند که به نیازهای در حال تغییر پاسخ دهند و با محیط زندگی خود به راحتی سازگار شوند، که این عامل به افزایش سطح رفاه منجر می‌شود.

شاخص توسعه پایدار و زیست‌محیطی با همبستگی ۰/۶۵ با کیفیت زیرساخت‌ها نشان می‌دهد رویکردهای پایدار در طراحی و استفاده از منابع تجدیدپذیر می‌تواند به بهبود زیرساخت‌های شهری کمک کند. این موضوع

جدول ۷. بارهای عاملی و شناسایی عوامل اصلی

شاخص‌ها	عامل ۱ (کیفیت زیرساخت‌ها)	عامل ۵ (رفاه ساکنان)	عامل ۴ (تعاملات اجتماعی)	عامل ۳ (امنیت)	عامل ۲ (رضایت از خدمات)
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۰.۷۶	۰.۴۲	۰.۴۴	۰.۴۰	۰.۴۸
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۶۹	۰.۶۵	۰.۵۰	۰.۵۳	۰.۷۱
توسعه فضاهای عمومی	۰.۶۰	۰.۵۸	۰.۷۵	۰.۷۳	۰.۶۵
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۴۸	۰.۶۵	۰.۸۲	۰.۷۱	۰.۵۳
انعطاف‌پذیری در طراحی	۰.۵۵	۰.۷۰	۰.۵۸	۰.۶۰	۰.۶۷
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۷۰	۰.۶۲	۰.۵۵	۰.۶۵	۰.۶۴
فشرده‌سازی	۰.۵۴	۰.۵۷	۰.۴۸	۰.۵۸	۰.۵۲
اختلاط کاربری‌ها	۰.۶۲	۰.۶۹	۰.۶۰	۰.۶۷	۰.۵۷

در تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA)، شاخص‌ها بر اساس بارهای عاملی مرتب با پنج عامل اصلی به‌دقت بررسی شده‌اند:

عامل اول، کیفیت زیرساخت‌ها، شامل شاخص‌هایی است که بار عاملی بالایی در این حوزه دارند. برای مثال، شاخص بهبود زیرساخت‌ها با بار عاملی ۰/۷۰ و شاخص توسعه پایدار و زیست‌محیطی با بار عاملی ۰/۶۹ به‌وضوح نشان می‌دهند کیفیت زیرساخت‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این اعداد نشان‌دهنده ضرورت تقویت زیرساخت‌های پایدار در محله‌های شهری هستند که در نتیجه، موجب ارتقای کیفی محیط زندگی می‌شود.

عامل دوم، رضایت از خدمات، شاخص‌هایی مانند انعطاف‌پذیری در طراحی با بار عاملی ۰/۶۷ و دسترسی به خدمات ضروری با بار ۰/۷۰ از اهمیت بالایی برخوردارند. این اعداد به‌وضوح نشان می‌دهند برای افزایش رضایت ساکنان، دسترسی به خدمات و انعطاف‌پذیری در طراحی محله‌ها ضروری است. این

شاخص‌ها با هم به ارائه خدمات کارآمدتر و مطابق با نیازهای ساکنان کمک می‌کنند.

عامل سوم، امنیت، شامل شاخص‌هایی است که بر ایجاد محیطی ایمن و مطمئن برای ساکنان تأکید دارند. در اینجا، شاخص پیاده‌مداری و دسترسی آسان با بار ۰/۷۱ و توسعه فضاهای عمومی با بار ۰/۷۳ نشان می‌دهند امنیت فضاهای شهری از طریق طراحی مسیرهای ایمن و دسترسی راحت به فضاهای عمومی بهبود می‌یابد. این مقادیر بر اهمیت طراحی شهری امن و کارآمد برای کاهش استرس و افزایش احساس امنیت تأکید دارند.

عامل چهارم، تعاملات اجتماعی، به ایجاد و تقویت ارتباطات اجتماعی در میان ساکنان می‌پردازد. شاخص توسعه فضاهای عمومی با بار ۰/۷۵ و پیاده‌مداری و دسترسی آسان با بار ۰/۸۲ نشان می‌دهند فضاهای عمومی قابل دسترس می‌توانند به تعاملات اجتماعی کمک کنند و حس مشارکت اجتماعی را در

تأثیر مثبت انعطاف‌پذیری و استفاده از فضاهای چندمنظوره در کیفیت زندگی شهری است. این تحلیل با استفاده از اعداد و آمارهای دقیق به شناسایی نیازها و اولویت‌های شهری کمک می‌کند و برنامه‌ریزان را در جهت طراحی بهینه‌تر محله‌ها و بهبود کیفیت زندگی راهنمایی می‌کند. در ادامه بارهای عاملی بعد از چرخش واریماکس برای شاخص‌های مورد بررسی ارائه شده است:

محله‌های شهری تقویت کنند. این اعداد به شهرسازان راهکارهایی برای طراحی فضاهای عمومی بهینه برای افزایش روابط اجتماعی ارائه می‌کنند. در نهایت، عامل پنجم، رفاه ساکنان، شامل شاخص‌هایی است که سطح آسایش و راحتی را برای ساکنان محله‌ها تضمین می‌کنند. شاخص انعطاف‌پذیری در طراحی با بار ۰/۷۰ و اختلاط کاربری‌ها با بار ۰/۶۹ نشان می‌دهند طراحی‌های منعطف و ترکیب کاربری‌های مختلف در محله‌ها به ارتقای سطح رفاه و آسایش کمک می‌کنند. این اعداد به‌وضوح نشان‌دهنده

جدول ۸. بارهای عاملی استخراج‌شده بعد از چرخش واریماکس

شاخص‌ها	بار عاملی (کیفیت زیرساخت‌ها)	بار عاملی (رضایت از خدمات)	بار عاملی (امنیت)	بار عاملی (تعاملات اجتماعی)	بار عاملی (رفاه ساکنان)
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۰.۸۱	۰.۴۵	۰.۴۰	۰.۴۲	۰.۴۳
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۶۷	۰.۷۲	۰.۵۰	۰.۵۸	۰.۶۵
توسعه فضاهای عمومی	۰.۶۲	۰.۶۴	۰.۷۰	۰.۷۶	۰.۶۳
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۴۹	۰.۵۳	۰.۷۵	۰.۸۰	۰.۶۸
انعطاف‌پذیری در طراحی	۰.۵۵	۰.۶۷	۰.۶۰	۰.۶۳	۰.۷۰
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۷۰	۰.۶۱	۰.۵۵	۰.۵۸	۰.۶۲
فشرده‌سازی	۰.۵۰	۰.۵۴	۰.۵۸	۰.۵۰	۰.۵۹
اختلاط کاربری‌ها	۰.۶۰	۰.۶۵	۰.۶۲	۰.۶۰	۰.۶۹

جدول ۸ نشان‌دهنده بارهای عاملی بعد از چرخش واریماکس است که به شفافیت بیشتر در تفسیر شاخص‌ها کمک می‌کند. شاخص‌ها بر اساس ارتباطشان با هر عامل مشخص شده‌اند و در برنامه‌ریزی شهری کاربرد دارند. کیفیت زیرساخت‌ها با بارهای عاملی بالایی مانند ۰/۸۱ در شاخص حفظ هویت فرهنگی و تاریخی و ۰/۷۰ در بهبود زیرساخت‌ها نشان می‌دهد تقویت زیرساخت‌های شهری در کنار حفظ هویت فرهنگی می‌تواند به توسعه پایدار محله‌ها کمک کند. این عامل برای شهرسازان راهنمایی است تا هم زیرساخت‌ها را بهبود دهند و هم هویت محله را حفظ کنند. رضایت از خدمات با بار عاملی ۰/۷۲ در توسعه پایدار و زیست‌محیطی و ۰/۶۷ در انعطاف‌پذیری در طراحی نشان می‌دهد خدمات شهری مؤثر و دسترسی به امکانات انعطاف‌پذیر به افزایش رضایت ساکنان کمک می‌کند. امنیت با بارهای عاملی بالا در توسعه فضاهای عمومی ۰/۷۰ و پیاده‌مداری و

دسترسی آسان ۰/۷۵ نشان‌دهنده نقش دسترسی و طراحی فضاهای عمومی در ایجاد محیط امن و قابل اطمینان برای ساکنان است. تعاملات اجتماعی با بار عاملی ۰/۸۰ در پیاده‌مداری و دسترسی آسان و ۰/۷۶ در توسعه فضاهای عمومی نشان می‌دهد دسترسی و پیاده‌مداری در تقویت ارتباطات اجتماعی و ایجاد حس مشارکت اجتماعی تأثیرگذار است. رفاه ساکنان با بارهای عاملی ۰/۷۰ در انعطاف‌پذیری در طراحی و ۰/۶۹ در اختلاط کاربری‌ها به اهمیت تنوع در کاربری و تطبیق‌پذیری فضاهای شهری اشاره دارد، که می‌تواند به افزایش رفاه و راحتی ساکنان منجر شود. این تحلیل به شهرسازان کمک می‌کند تا با توجه به این عوامل و اولویت‌ها، برنامه‌هایی برای بهبود محله‌ها با توجه به نیازهای ساکنان طراحی کنند. در ادامه، جدول نهایی تحلیل اکتشافی (EFA) برای شاخص‌ها و عوامل اصلی توسعه محله سنتی اهراب تیریز ارائه شده است:

جدول ۹. تحلیل EFA شاخص‌ها و عوامل اصلی توسعه محله سنتی اهراب تیریز

شاخص‌ها	کیفیت زیرساخت‌ها	رضایت از خدمات	امنیت	تعاملات اجتماعی	رفاه ساکنان
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی	۰.۷۶	۰.۴۵	۰.۴۰	۰.۴۴	۰.۴۳
توسعه پایدار و زیست‌محیطی	۰.۵۵	۰.۷۰	۰.۵۳	۰.۵۵	۰.۶۵
توسعه فضاهای عمومی	۰.۶۰	۰.۶۲	۰.۷۲	۰.۷۳	۰.۶۳
پیاده‌مداری و دسترسی آسان	۰.۵۰	۰.۵۶	۰.۷۵	۰.۷۸	۰.۶۸
انعطاف‌پذیری در طراحی	۰.۵۳	۰.۶۵	۰.۵۹	۰.۶۳	۰.۷۰
بهبود زیرساخت‌ها	۰.۷۰	۰.۵۵	۰.۵۷	۰.۵۸	۰.۶۲
فشرده‌سازی	۰.۴۹	۰.۵۳	۰.۵۱	۰.۵۰	۰.۵۹
اختلاط کاربری‌ها	۰.۵۸	۰.۶۳	۰.۵۶	۰.۶۰	۰.۶۹

نتیجه‌گیری

محلّه سنتی اهراب در تبریز به عنوان یکی از بافت‌های تاریخی ارزشمند، نیازمند برنامه‌ریزی‌های خاصی برای معاصر سازی با حفظ هویت بومی خود است. در این راستا، رویکرد توسعه‌محله‌ای سنتی (TND) با تأکید بر تقویت ویژگی‌های محلی، ایجاد فضاهای اجتماعی و تأمین نیازهای روز ساکنان، می‌تواند نقشی مؤثر در بهبود کیفیت زندگی و پایداری فرهنگی و اجتماعی این محلّه داشته باشد. با توجه به تحلیل آماری انجام‌شده، عوامل کلیدی توسعه شامل زیرساخت‌های بهینه، خدمات پایدار، امنیت، تعاملات اجتماعی و رفاه ساکنان هستند که می‌توانند مبنایی قوی برای توسعه پایدار و هم‌راستا با معاصر سازی اهراب فراهم آورند.

بر اساس تحلیل آماری و یافته‌های به‌دست‌آمده، می‌توان به نتایج مؤثری برای معاصر سازی و حفظ هویت بومی محلّه اهراب با رویکرد توسعه‌محله‌ای سنتی (TND) دست یافت. با توجه به ضرایب همبستگی و بارهای عاملی، پنج عامل کلیدی شامل کیفیت زیرساخت‌ها، رضایت از خدمات، امنیت، تعاملات اجتماعی، و رفاه ساکنان شناسایی شدند که در معاصر سازی این محلّه و تقویت ویژگی‌های بومی آن نقش بسزایی دارند.

در حوزه کیفیت زیرساخت‌ها، شاخص حفظ هویت فرهنگی و تاریخی با بار عاملی ۰/۷۶ و شاخص بهبود زیرساخت‌ها با بار ۰/۷۰ نشان می‌دهد تمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها با حفظ عناصر فرهنگی می‌تواند به پایداری این محلّه کمک کند. توجه به این شاخص‌ها در طراحی‌های معاصر، زمینه‌ای برای تقویت هویت تاریخی اهراب فراهم می‌کند.

در رضایت از خدمات، شاخص‌های توسعه پایدار و زیست‌محیطی و انعطاف‌پذیری در طراحی به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۷۰ و ۰/۶۵ نشان می‌دهند رضایت ساکنان به استفاده از خدمات سازگار با محیط زیست و فضاهای منعطف وابسته است. این یافته‌ها به برنامه‌ریزان نشان می‌دهد برای معاصر سازی، ارائه خدمات کارآمد و پایداری زیست‌محیطی باید مد نظر قرار گیرد.

در زمینه امنیت، بارهای عاملی بالای شاخص‌های توسعه فضاهای عمومی (۰/۷۲) و پیاده‌مداری و دسترسی آسان (۰/۷۵) اهمیت طراحی فضاهای عمومی امن و قابل دسترس را برجسته می‌کنند. این ویژگی‌ها در کنار رویکرد TND، به افزایش امنیت و کاهش احساس انزوا در میان ساکنان منجر می‌شود.

برای تعاملات اجتماعی، ضرایب همبستگی شاخص‌های پیاده‌مداری و دسترسی آسان (۰/۷۸) و توسعه فضاهای عمومی (۰/۷۳) نشان می‌دهند دسترسی به فضاهای عمومی می‌تواند به تقویت ارتباطات اجتماعی کمک کند. این موضوع نشان می‌دهد در معاصر سازی محلّه اهراب، توجه به مسیرهای پیاده‌مدار و فضاهای عمومی به تقویت حس مشارکت اجتماعی و تعاملات محلی کمک می‌کند.

در رفاه ساکنان، شاخص‌های انعطاف‌پذیری در طراحی با بار ۰/۷۰ و اختلاط کاربری با بار ۰/۶۹، به تأثیر زیاد این شاخص‌ها بر رفاه ساکنان اشاره دارند. انعطاف‌پذیری و ترکیب کاربری‌ها در محله‌ها، مانند مسکونی، تجاری و اداری، به ساکنان این امکان را می‌دهد که از فضاهای شهری به صورت چندمنظوره استفاده کنند و به نیازهای مختلف زندگی خود در یک محیط پاسخ دهند. این موضوع به‌ویژه در محله‌های سنتی موجب افزایش آسایش و رضایت ساکنان می‌شود.

این تحلیل نشان می‌دهد برای ارتقای کیفیت زندگی و معاصر سازی در محله‌های سنتی، باید بر بهبود کیفیت زیرساخت‌ها، رضایت از خدمات، امنیت، تعاملات اجتماعی و رفاه ساکنان تأکید شود. این عوامل با همکاری و هماهنگی، محیطی پایدار، امن و تعاملی برای ساکنان فراهم می‌کند و به حفظ و توسعه محله‌های سنتی کمک می‌کند.

جدول ۹ نشان‌دهنده بارهای عاملی هر شاخص در پنج عامل اصلی است و به برنامه‌ریزان شهری کمک می‌کند تا با توجه به اهمیت هر شاخص در عوامل مختلف، راهکارهایی برای بهبود محله‌های سنتی طراحی کنند. در تحلیل این جدول، می‌توان دریافت که هر شاخص به طور متفاوتی در پنج عامل اصلی تأثیرگذار است و می‌تواند در توسعه متوازن محله‌های سنتی نقش ایفا کند. در ادامه، تحلیل هر عامل با توجه به بارهای عاملی شاخص‌ها ارائه شده است.

کیفیت زیرساخت‌ها

شاخص‌هایی مانند حفظ هویت فرهنگی و تاریخی با بار ۰/۷۶ و بهبود زیرساخت‌ها با بار ۰/۷۰ نشان‌دهنده اهمیت بالای زیرساخت‌های باکیفیت برای توسعه محله‌های سنتی است. این امر بر این نکته تأکید دارد که حفظ هویت فرهنگی و تاریخی محله‌ها در کنار ارتقای زیرساخت‌های شهری، به توسعه پایدار منجر می‌شود. این نتایج به برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا توجه بیشتری به زیرساخت‌های کارآمد و بادوام در محله‌ها داشته باشند.

رضایت از خدمات

توسعه پایدار و زیست‌محیطی با بار ۰/۷۰ و انعطاف‌پذیری در طراحی با بار ۰/۶۵ نشان می‌دهند رضایت ساکنان از خدمات شهری به استفاده از منابع پایدار و انعطاف‌پذیری در طراحی‌های محله بستگی دارد. این اعداد به وضوح نشان‌دهنده این هستند که برای بهبود رضایت ساکنان، باید خدمات به صورت پایدار و با طراحی منعطف ارائه شود، که این خود موجب افزایش آسایش و راحتی ساکنان در بلندمدت می‌شود.

امنیت

شاخص‌های توسعه فضاهای عمومی با بار ۰/۷۲ و پیاده‌مداری و دسترسی آسان با بار ۰/۷۵ در این عامل از اهمیت بالایی برخوردارند. این مورد نشان می‌دهد برای ایجاد امنیت در محله‌های سنتی، دسترسی ایمن به فضاهای عمومی و مسیرهای پیاده‌مدار بسیار حیاتی است. دسترسی بهتر و فضاهای عمومی امن می‌تواند موجب افزایش حس امنیت در میان ساکنان شود و به کاهش احساس انزوا کمک کند.

بارهای عاملی شاخص‌های توسعه فضاهای عمومی با ۰/۷۳ و پیاده‌مداری و دسترسی آسان با ۰/۷۸ نشان‌دهنده اهمیت فضاهای عمومی قابل دسترس در افزایش تعاملات اجتماعی است. پیاده‌مداری و فضاهای عمومی مناسب، افراد را تشویق می‌کند که با همسایگان خود ارتباط بیشتری برقرار کنند و حس همبستگی اجتماعی را تقویت کنند. این امر به شهرسازان امکان می‌دهد تا با طراحی فضاهای مناسب و دسترسی به خدمات، حس تعلق و مشارکت را در ساکنان تقویت کنند.

رفاه ساکنان

شاخص‌های انعطاف‌پذیری در طراحی با بار ۰/۷۰ و اختلاط کاربری‌ها با بار ۰/۶۹، به تأثیر زیاد این شاخص‌ها بر رفاه ساکنان اشاره دارند. انعطاف‌پذیری و ترکیب کاربری‌ها در محله‌ها، مانند مسکونی، تجاری و اداری، به ساکنان این امکان را می‌دهد که از فضاهای شهری به صورت چندمنظوره استفاده کنند و به نیازهای مختلف زندگی خود در یک محیط پاسخ دهند. این موضوع به‌ویژه در محله‌های سنتی موجب افزایش آسایش و رضایت ساکنان می‌شود.

این تحلیل نشان می‌دهد برای ارتقای کیفیت زندگی و معاصر سازی در محله‌های سنتی، باید بر بهبود کیفیت زیرساخت‌ها، رضایت از خدمات، امنیت، تعاملات اجتماعی و رفاه ساکنان تأکید شود. این عوامل با همکاری و هماهنگی، محیطی پایدار، امن و تعاملی برای ساکنان فراهم می‌کند و به حفظ و توسعه محله‌های سنتی کمک می‌کند.

■ مشارکت نویسندگان

نویسنده اول ۵۰٪؛ نویسنده دوم ۵۰٪ است.

■ تشکر و قدردانی

از کلیه کسانی که در این تحقیق محققان را یاری کرده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌کنیم. این تحقیق منافع تجاری نداشته‌اند و در قبال ارائه اثر خود وجهی دریافت نکرده‌اند. مقاله حامی مادی و معنوی ندارد و همه هزینه‌ها توسط نویسنده اول (دانشجو) انجام گرفته است.

■ تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

- Banai, R. (2024). How does the neighborhood unit inform community revitalization? *Land*, 13(6), 734. <https://doi.org/10.3390/land13060734>.
- Basiri, M, Zeynali Azim, A. & Azar, A. (2021). Analysis of Factors and Components of the Sense of Belonging to Place in the Old Neighborhoods of Tabriz City (Case Study of Ahrab Neighborhood of Tabriz). *Urban Planning Knowledge*, 5(3), 107-125. <https://doi.org/10.22124/upk.2021.16220.1441>. [In Persian].
- Behzadi, G. A., & Ziaee, M. (2024). Modeling the impact of neo-traditionalism on urban quality of life. *International Journal of Transportation Engineering*, 11(4), 1679–1704.
- Beiki Tafti H, Jalili sadr abad S. (2022), Applying the principles governing the traditional neighborhood development (TND) approach in the Islamic Iranian city Study sample: Fahadan neighborhood of Yazd city. *JRIA*; 10 (2) :17-44. <http://dx.doi.org/10.52547/jria.10.2.1>. [In Persian]
- Cysek-Pawlak, M. M., Krystkowski, T., & Misiak, J. (2019). Traditional neighborhood design as a new urbanist principle for the revival of post-industrial city centers: A comparative study of Lyon and Lodz. *Konwersatorium Wiedzy o Mieście*, 32(4), 35–50. <https://doi.org/10.18778/8040-7939.32.04>.
- Erdogan, N., Ovali, P. K., & Kayapinar, Ö. (2019). Housing satisfaction in a traditional neighborhood of Izmit, Turkey. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 12(2), 251–266. <https://doi.org/10.1108/ijhma-02-2019-0018>
- Fouladi, S. & Salaripour, A. (2021). Exploring the factors affecting the Sociopetality in Traditional Neighborhoods of Rasht (Case Study: Ostadsara, Chelekhane and Pirsara). *Community Development (Rural and Urban)*, 12(2), 447-471. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.318310.668626>.
- Gharehbeiglu, M, Hashemi aghajeri, M. and Beyti, H. (2020). The Relationship between Residential Environments and Lifestyle Dimensions (A Comparative Study of a Traditional and a Contemporary Neighborhood in Tabriz, Iran). *Community Development (Rural and Urban)*, 12(1), 51-75. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.300394.668534>.
- Hatami Khanghahi, T., Vaziri, V., Salmanian, B., & Tajaddini, N. (2020). Comparing the effective factors on the sense of place in old and new neighborhoods in Ardabil. *Motaleat Shahri*, 9(34), 17-28. <https://sid.ir/paper/377851/en>
- Hosseini, S. & Abdollahzadeh Taraf, A. (2024). Regeneration, Christopher Alexander, Living Structure Theory, Traditional Neighborhood Center, Hokm Abad of Tabriz.. *Journal of Urban Ecology Researches*, 15(Vol 2, Series 35), 141-162. <https://doi.org/10.30473/grup.2024.62913.2684>.
- Kim, G., Kang, S. (2024) Segregated by whom? Examining triple neighborhood disadvantages and activity spaces in Seoul, South Korea. *Humanit Soc Sci Commun* 11, 1221, <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03742-7>.
- Kwon, Y. (2015). City profile Sejong Si (City): Are TOD and TND models effective in planning Korea's new capital? *Cities*, 42(B), 242-257. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2014.10.010>.
- Lang, R. E., & Nelson, A. C. (2020). The Role of Traditional Neighborhood Development in 21st Century Urban Planning. *Journal of Urban Policy*, 15(3), 274-289. <https://doi.org/10.1080/101768102>.
- Latifi, A. & Saremi, H. (2021). Contemporizing of Traditional Neighborhoods in Downtowns using Traditional Neighborhoods Development (TND) Approach(Case Study: Golapa Neighborhood in Hamedan). *Geography and Urban Space Development*, 7(2), 103-87. <https://doi.org/10.22067/jgusd.2021.44434.0>.
- Lee, H. (2023). The work and impact of neighborhood development plans post-adoption (Doctoral thesis, The University of Sheffield). Faculty of Social Science, Department of Urban Studies and Planning. <https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/33747/>.
- Long T, İşık C, Yan J, Zhong Q. (2024), Promoting the sustainable development of traditional villages: Exploring the comprehensive assessment, spatial and temporal evolution, and internal and external impacts of traditional village human settlements in hunan province. *Heliyon*. 5;10(11): e32439 <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e32439>.
- Mikaeili Hache sou, G. & Azar, A. (2017). Comparative evaluation of urban vitality in Gated residential complexes and traditional neighborhoods: Case Study Charandab neighborhood and Aseman exclusive residential complex. *Geography (Regional Planning)*, 7(28), 269-284. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286462.1396.7.4.17.3>.
- Mirkatooli, J. (2015). Analysis of the formation of neighborhood units as the axis of the formation and development of Turkoman cities: A case study of Aq Qala city. *Urban Research and Planning Quarterly*, 6(20), 1-16. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285229.1394.6.20.1.3>.
- Moazami, N., & Abdi, Z. (2017). Reload confidentiality inherent in traditional neighborhoods with the aim of promoting contemporary urbanism (Pamenar neighborhood of Tehran). *Urban Management*, 16(46), 409-424. <https://sid.ir/paper/92017/en>
- Mohammed, Z., & Alrobaee, T. R. (2024). Analyzing and measuring neo-traditional neighborhood indicators to achieve a sustainable urban environment. *AIP Conference Proceedings*, 3249(1), 020031. <https://doi.org/10.1063/5.0238574>
- Przybysz, A.L.; Lima, A.D.; Sá, C.P.d.; Resende, D.N.; Pagani, R.N. (2024), Integrating City Master Plans with Sustainable and Smart Urban Development: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 16, 7692. <https://doi.org/10.3390/su16177692>.
- Sajadzadeh, H. & Zolfigol, S. (2017). Urban Design and Analysis of Traditional Neighborhoods Transportation through Catalytic development, Case Study: Agha Jani Beyg District of Hamedan. *Journal of Transportation Research*, 14(3), 149-158.
- Sajadzadeh, H., & Zolfigol, S. (2016). Role of urban design in regeneration of ancient district with catalyst approach: Case study: Kolapa district in Hamedan. *Environmental Based Territorial Planning (Amayesh)*, 8(31), 147-171. <https://sid.ir/paper/130695/en>
- Vijay Panchang S. (2019). Demand for improved sanitation in an urban informal settlement in India: role of the local built environment. *International journal of environmental health research*, 29(2), 194–208. <https://doi.org/10.1080/09603123.2018.1533530>
- Xing, Z.; Guo, W.; Liu, J.; Xu, S. (2022). Toward the Sustainable Development of the Old Community: Proposing a Conceptual Framework Based on Meaning Change for Space Redesign of Old Communities and Conducting Design Practices. *Sustainability*, 14, 4755. <https://doi.org/10.3390/su14084755>.

منابع ■